

Værd at vide før du sejler

Indholdsfortegnelse

Forord	2	Afmærkninger	7
Før du sejler	3	Båker	9
Udstyr om bord	3	Søvejsregler	9
Vind og vejr	5	Skibsllys og signalfigurer	14
Når du sejler	7	Hvis uheldet er ude	16
		Brand og eksplosion	18

Forord

Denne lille håndbog kan hjælpe dig med at forbedre din sikkerhed til søs. I de tre kapitler "Før du sejler", "Når du sejler" og "Hvis uheldet er ude" gennemgås de væsentligste elementer i at skabe sikkerhed til søs.

"Før du sejler"

Handler bl.a. om vejrudsigter, farvandsudsigter, observationer og om bådens og det personlige sikkerhedsudstyr.

"Når du sejler"

Beskriver hvad man ser og skal rette sig efter, når man sejler f.eks. skibsllys og signal-

figurer. Andre emner er de internationale søvejsregler – især vigereglerne og de forskellige afmærkninger på vandet: Side-afmærkninger, midtvandsafmærkninger, specielle afmærkninger og båker.

"Hvis uheldet er ude"

Beskriver hvad man gør, hvis uheldet er ude eller i en nødsituation. Det kan være en "mand over bord" situation, brand, eksplosion, grundstødning eller båden har fået en lækage. Her vises de forskellige nød- og opmærksomhedssignaler, og alarmering gennemgås.

Før du sejler

Ajourførte kort

Grundlaget for al sikker navigering er søkort og farvandsbeskrivelser. Derfor siger loven, at skipperen skal have de ajourførte søkort, sejlhåndbøger m.m. med om bord, som er nødvendige i forhold til den planlagte sejlads. Samtidig har skipperen pligt til at gøre sig bekendt med de påbud og forskrifter, der gælder for skibsfarten i de farvande, som skibet skal sejle i og de steder, som skibet skal anløbe.

Udstyr om bord

Sikkerheds- og navigationsudstyret om bord er en vigtig sikkerhedsfaktor, og mange fritidssejlere, især dem med begrænset sejladsfering, er i tvivl om, hvordan de skal udruste deres fartøj.

Søfartsstyrelsen har lavet regler om, hvordan fritidsfartøjer under 20 BRT, der anvendes som udlejningsfartøjer, skal være udrustet. Søsportens Sikkerhedsråd betragter disse regler for udlejningsbåde som en god

vejledning for de fritidssejlere, der er usikre på, hvordan de bør udruste deres fartøj.

Søsportens Sikkerhedsråd anbefaler, at reglerne følges af alle fritidssejlere under hensyntagen til det enkelte fartøjs konstruktion og påtænkte brug.

På næste side bliver de væsentligste råd om sikkerhedsudstyr gennemgået. I Rådets pjeces "Sikkerhed i fritidsfartøjer 1, Fartøj og udrustning" er trykt den komplette forskrift fra Søfartsstyrelsen. Den kan bestilles på Rådets hjemmeside:
www.soesport.dk – Informationsmateriale
– Sikkerhed/fritidsfartøjer.

Udrustningskravene er bestemt ud fra hvilket fartsområde, fartøjet skal sejle i.

Lille fartsområde

Lille fartsområde er havne, søer, åer, kanaler samt inden for 1500 m fra andre kyster end den jyske vestkyst. I lille fartsområde skal udrustningen være:

1. 1 sæt åer med tilbehør og en reserveåer.
Dette krav gælder også for lette motorbåde.
2. Øsekar eller pøs.
3. Typegodkendt redningsvest i den rigtige størrelse til hver ombordværende voksen eller barn.
4. Lydgivere som foreskrevet i de internationale søvejsregler.
5. Lanterner.
6. Vandtæt lygte indrettet til signalering
7. Fartøjer med en skroglængde større end 6 m samt alle motorfartøjer skal være udstyret med en typegodkendt redningskrans med line.
8. Enhver redningsvest, -krans og -flåde skal være forsynet med lysreflekterende materiale.
9. Ankerudrustning.
10. Mindst 1 slæbetrosse med passende længde og brudstyrke.

Mellemstort fartsområde

Mellemstort fartsområde er uden for lille fartsområde og dækker en linje fra Lindesnæs i Norge til Helgoland og Cuxhaven i Tyskland samt Østersøen og mellemliggende farvande.

Yderligere udrustning i fartøjer, der anvendes i mellemstort fartsområde:

1. Typegodkendt redningsflåde.
2. 6 røde håndblus, 6 faldskærmssignaler.
3. Ankerkugle.
4. 2 redningskranse med tilbehør.
5. Kastering med line.
6. Kompas hvis deviation skal holdes inden for rimelige grænser og være stabil.
7. Typegodkendt radarreflektor.
8. Søkort og nautiske publikationer til fartøjets sejlområde samt midler til at sætte en kurs.
9. Håndlod.
10. Lægebogen "Førstehjælp for sejlere" og en førstehjælpskasse.
11. Pulverslukker eller anden typegodkendt ildslukker.

12. Sejlbåde skal være udstyret med livliner eller sikkerhedsseler til samtlige ombordværende.
13. Værktøjskasse med passende indhold. For sejlbådes vedkommende en wiresaks eller nedstryger med HS-klinger.

Stort fartsområde

Stort fartsområde ligger udenfor mellemstort fartsområde. Yderligere udrustning i fartøjer der anvendes i stort fartsområde:

1. Kompas med certifikat af klasse A.
2. Ekkolod.
3. Log.
4. Kikkert.
5. Barometer.
6. Sekstant. Ved sejlads inden for 40 sømil fra kysten kan sekstanten dog udelades.
7. Fornødne fyrfortegnelser.
8. SOLAS typegodkendt redningsflåde.
9. Drivanker egnet til det aktuelle fartøj.
10. Det udvidede sortiment af lægemidler.

Vind og vejr – himmel og hav

Hvert år er over halvdelen af de ulykker og uheld, der sker for søsportsfolk, helt eller

delvist forårsaget af vejret. Vejret har indflydelse på al sejlads, og derfor skal du sikre dig, at vejret er godt nok, inden du sejler ud. Så vidt muligt skal du også sikre dig, at vejrudsigten lover godt vejr, så længe sejlturen varer.

Vejret er et begreb, som omfatter mange ting: Vindretning, vindstyrke, skyer, sigtbarhed, nedbør, lufttryk og temperatur. Alt dette sammen med havets tilstand – d.v.s. bølgenes størrelse og strømmens retning og fart, som jo skabes af vejret – bør du orientere dig om (her ser vi bort fra tidevandsstrømme, som opstår ved månens og solens tiltrækning af vandmasserne, og dermed er periodisk).

I dag er der et tæt internationalt samarbejde mellem meteorologiske institutter, og udveksling af observationsresultater sker lynhurtigt elektronisk. Antallet af målepunkter er mangedoblet, og med data fra vejrsatellitter og radar er vejrudsigterne de senere år blevet meget mere sikre, og de præsenteres på en mere forståelig måde.

Er vejret godt nok til at sejle ud i?

Om vejret er godt nok til at sejle ud i, kan du få besvaret ved direkte at iagttage og for-
nemme vejret, men lyt også til og se
Danmarks Meteorologisk Instituts (DMI)
vejmeldinger. Er du i tvivl så bliv i land. Her
er en oversigt over de muligheder, der er for
at få en vejrsigt m.m. fra DMI:

Servicetelefonen for vejrinformation på
dansk er: 1853. Her kan du finde:

- Farvandsudsigter
- Vejrobservationer
- Landsudsigter
- Lokaludsigter
- Vejret de kommende dage

Endvidere er der vejrinformation på engelsk
og tysk på telefonnummer: 1854. Hvis
opkald sker fra mobiltelefon skal den have
multitonesignalering (MFT/DTMF).

På den maritime service på Internettet –
www.dmi.dk/vejr – har DMI i samarbejde
med Farvandsvæsenet og Kystinspektoratet

etableret “MARITIM SERVICE” med:

- Farvandsudsigter for alle danske farvande
- Tidevand
- Strømmålinger og strømprognoser for
Øresund og Storebælt
- Vandstandsprognoser der opdateres
hver time
- Vandstandsmålinger fra mere end
30 stationer hvert kvarter

På samme hjemmeside er der under punkter-
ne “Sejler – vind” og “Sejler – bølger” løben-
de opdaterede prognoser for vind og bølger
i danske farvande.

Radiovejmelding

Vejrmelding med farvandsudsigter, varsler
og observationsliste sendes dagligt kl.
05:45, 08:45, 11:45, 17:45 og 22:45 på lang-
bølge 243 kHz og mellembølge 1062 kHz
(Danmarks Radio).

Check vejret – for en sikkerheds skyld!

Når du sejler

Afmærkninger

Afmærkningerne i de danske farvande følger anbefalingerne fra IALA (International Association of Lighthouse Authorities). Hovedprincippet for farvandsafmærkning er, at man skal have de grønne mærker for styrbord og de røde for bagbord, når et skib er for indgående.

Sideafmærkninger

Sideafmærkninger benyttes til afmærkning af sunde, fjorde, sejlløb og render, anbefalede ruter m.m.

Kompasafmærkninger

Kompasafmærkninger benyttes til at vise, til hvilken side en hindring skal passeres. De er sorte og gule og har to sorte kegler som topbetegnelse. F.eks. er et nordmærke sort i den øverste halvdel og gult i den nederste og har 2 sorte kegler med spidsen opad som topbetegnelse. Mærket passeres nordom.

Retning for indgående

Isoleret fareafmærkning

Isoleret fareafmærkning anvendes til at afmærke en hindring, der kan passeres på alle sider.

Midtfarvandsafmærkning

Midtfarvandsafmærkning er en afmærkning i sejlbart farvand og angiver enten midtlinjen i en anbefalet rute, trafikskillelinje i et

trafiksepareringssystem eller anduvning af fjorde, løb og havnerender. Kaldes ofte af sejlere for anduvningsbøjer.

Specialafmærkning

Specialafmærkning benyttes, hvor afmærkningen ikke direkte skal tjene til egentlig vejledning for sejladsen. Det drejer sig om trafikskilleanordninger, forbudsområder, skydeområder, fredningsområder, lossepladser, kap-sejladsbaner, kabler, rørledninger, havbrug og måleinstrumenter m.m. Desuden kan specialafmærkning være benyttet til vejledning i sejlruiter, som benyttes af skibe med meget stor dybgang.

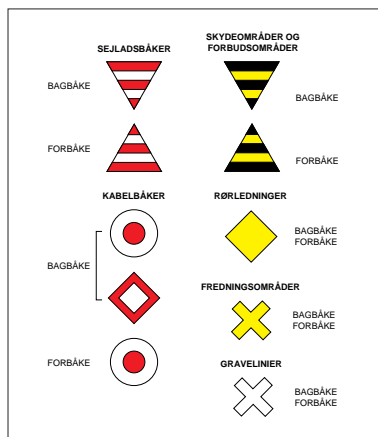
Båker

Båker kan være opført såvel på land som på grunde og afmærker nedenstående:

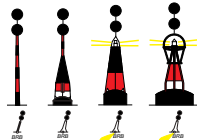
- Sejladsbåker der afmærker sejladslinier
- Kabelbåker
- Båker der afmærker militære forbudsområder
- Rørledningsbåker
- Båker der afmærker havne- og fredningsområder
- Gravebåker der angiver gravelinier

Søvejsregler

De internationale søvejsregler har til hovedformål at opstille regler for styring og sejlads så sammenstød på havet undgås. Herunder hvornår de forskellige skibstyper skal vige for hinanden. Reglerne gælder for alle skibe og både uanset størrelse og art f.eks. også for kajaker, små joller og speedbåde. Reglerne skal anvendes fornuftigt og i overensstemmelse med "godt sømandskab".

Isoleret Fareafmærkning

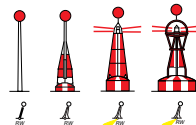

Lysrefleks: Blåt over Rødt

Fyrkarakterer

Midtfarvandsafmærkning

Lysrefleks: Rødt over Hvidt

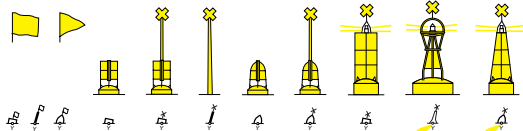
Fyrkarakterer

Isoleret fareafmærkning

Midtfarvandsafmærkning

Specialafmærkning

Lysrefleks: Gult

Fyrkarakterer

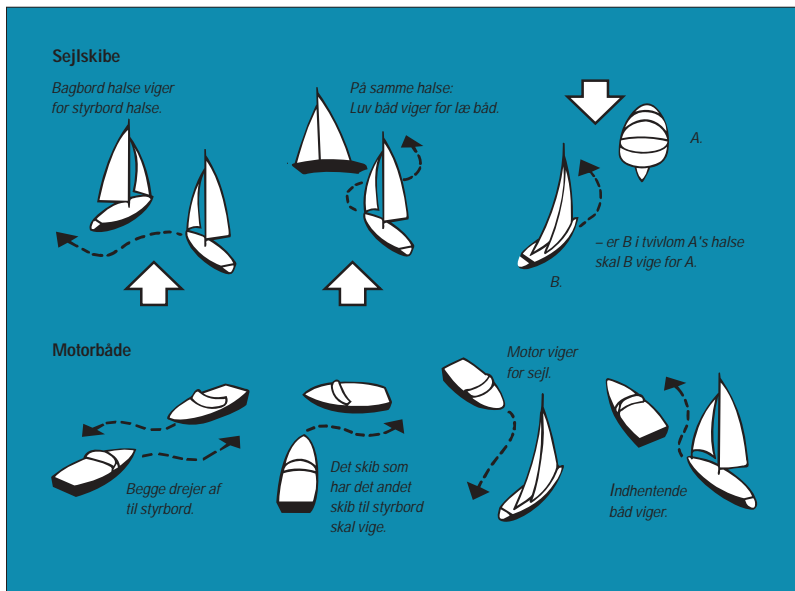

Specialafmærkning

Vigeregler

Der er regler for, hvordan skibe skal vige for hinanden. Generelt skal alle manøvrer, der foretages for at undgå sammenstød,

udføres klart og tydeligt, i god tid og i overensstemmelse med godt sømandskab. Illustrationen viser, hvordan sejlskibe og motorbåde skal vige.

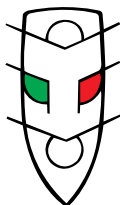

Vigeregler

Skibsslys og signalfigurer

Skibsslys skal føres fra solnedgang til solopgang og under nedsat sigtbarhed eller andre forhold, når det skønnes nødvendigt. De følgende illustrationer viser reglerne for

skibsslys, der kan vise hvilken skibstype, og hvilken side af skibet, man ser. Reglerne om signalfigurer skal følges om dagen.

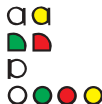
Lysvinkler:

Agterlys = 135°

Sidelys = 112 1/2°

Toplys = 225°

Andre lys = 360°

Skibsslysenes synlighed:

Skibe	Toplys	Sidelys	Agterlys
over 50 m	6 sm	3 sm	3 sm
20-50 m	5 sm	2 sm	2 sm
12-20 m	3 sm	2 sm	2 sm
under 12 m*)	2 sm	1 sm	2 sm

*) Maskindrevet skib kan i stedet føre et hvidt lys, synligt horisonten rundt samt sidelys.

Tågesign: *) /2 /2
Gør fart. Stoppet

Maskindrevet skib der er let. *) /2: tallet efter signalet betyder: med mellemrum af højst 2 minutter afgives tågesignal

■) ●●● ●●● /2

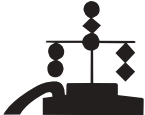
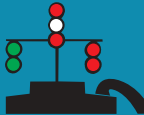

Maskindrevet skib der slæber. Slæbelængde under 200 meter. ■) Er slæbet bemandedt afgives signalet kort efter slæbebådens.

●●● ●●● /2

Dagsignal for skib der slæber, hvis slæbelængde er over 200 meter. (Om natten 3 hvide lys på forreste mast)

<p>Under 12 meter: Andet fyldestgørende lydsignal - trillefløjte, tudehorn, slag på en gryde eller lign./2</p>			<p>— ● ● /2 over 12 meter</p>
<p>Sejlskib der er let: Under 7 m</p>			<p>Som maskindrevet skib</p>
<p>7-20 m</p>	<p>7-20 m</p>	<p>7-20 m</p>	<p>Sejlskib der går for maskine.</p>
<p>— ● ● /2</p>			<p>— ● ● /2</p>
<p>Tagesign: — ● ● /2</p>			<p>— ● ● /2</p>
<p>Fiskeskib i færd med at trawle. Gør fart gennem vandet.</p>			<p>Fiskeskib</p>
<p>Fiskeskib fisker med andet redskab end trawl og med en udstrækning på over 150 m. Ligger stoppet.</p>			<p>Fiskeskib ▲ = redskaber udstr. over 150 m.</p>
<p>Tillæg II</p>	<p>Tillæg II</p>	<p>Tillæg II</p>	<p>— ● ● /2</p>
<p>Trawler sætter sine net.</p>	<p>Trawler bjærger sine net.</p>	<p>Andet fiskeskib hæmmet af sine redsk.</p>	<p>Skib ikke under kommando, gør fart gennem vandet.</p>
<p>— ● ● /2</p>			<p>— ● ● /2</p>
<p>Dagsignal for skib ikke under kommando.</p>			<p>— ● ● /2</p>

		
<p>Tagesign: /2</p>	<p> /2</p>	<p> /2</p>
<p>Skib der er begrænset i sin manøvreevne. Gør fart gennem vandet.</p>	<p>Dagsignal for skib der er begrænset i sin manøvreevne. (f.eks. opmålingsarbejde, udlægn. af sømærker, modtager forsyn. m.m.).</p>	<p>Uddybningsfartøj gør fart gennem vandet. Side med hindring = 2 røde.</p>
		<p>Lydsignal</p> <p> (lyd eller lys)</p>
<p> 5 sek. ring. + 6 enkelt slag *)/1</p>	<p> 5 sek. ring. + 6 dobbeltslag/1</p>	<p> /2 Under 12 meter andet fyldestg. lydsignal.</p>
<p>Uddybningsfartøj for anker. Passeres som et bagbords sømærke (sorte diamanter = fri pass. *) Med mellemrum af højst 1 minut.</p>	<p>Uddybningsfartøj for anker. Passeres som et styrbords sømærke.</p>	<p>Mindre skib som har dykker ude. Signalflag A udstrakt eller påmalet en plade (min. 1 meter), belyst om natten + 3 lys: RWR lodret.</p>
		
<p>Tagesign: /2</p>	<p> /2</p>	<p> /2</p>
<p>Maskindrevet skib i færd med minestrygning og som er let.</p>	<p>Dagsignal for minestryger. Hold godt klar: Siderne – mindst 1.000 meter. Agter – mindst 1.000 meter.</p>	<p>Maskindrevet skib hæmmet af sin dybgang og som er let.</p>

		
 /2	 /2 /2 Gør fart. Stoppet.	 Suppl. (Kendingsignal)
<p>Dagsignal for skib hæmmet af sin dybgang</p>	<p>Lodsfartøj der er let. Til ankers - ankerlys samt "lodsllys" - hvid over rød.</p>	<p>Kendingsflag for lodsfartøj som kan afgive lods.</p>
		
<p>Tågesign: 5 sek. ringning/1</p>	<p> 5 sek. ring. + 5 sek./1</p>	<p> Suppl. opmærksomhedssignal.</p>
<p>Ankerligger under 50 meter. Over 50 meter suppleres med hvidt lys agter og lavere anbragt.</p>	<p>Ankerligger under 100 meter. Ankerligger over 100 meter. Suppleres med sine dæksls.</p>	<p>Dagsignal for ankerligger.</p>
		
<p> = 3 slag + 5 sek. ring. + 3 slag/1</p>	<p> = 3 slag + 5 sek. ring. + 3 slag/1</p>	
<p>Skib på grund. (Over 100 meter suppleres med gong-gong).</p>	<p>Dagsignal for skib på grund.</p>	<p>Kædetrucket fæрге findes bl.a. i Isefjorden.</p>

Hvis uheldet er ude

Alarmering

Eftersøgninger og redningsaktioner til søs ledes af søredningscentralen ved Søværnets Operative Kommando (SOK) i Århus i samarbejde med redningscentralen (RCC) ved Flyvertaktisk Kommando i Karup. Kystradiostationer, marinedistrikter, politi m.v. kan medvirke som redningscentraler.

På næste side kan man se, hvordan en alarmering i forbindelse med en nødsituation til søs foregår.

Nødsignaler

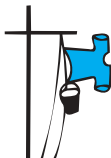
I de internationale søvejsregler står der at et skib, som er i nød og behøver hjælp, skal bruge de nødsignaler, der er beskrevet i søvejsreglerne.

Illustrationen viser en række signaler, der sammen eller hver for sig betyder nød, og at hjælp er nødvendig:

Nødsignaler

SOS med lyd eller lys. Radiotelefonti: VHF (kanal 16), skibsradio (2182 kHz)
– det udtalte ord "MAYDAY, MAYDAY, MAYDAY"

Firkantet flag, skjorte eller lignende med en kugle eller lignende over eller under flaget.

Armbevægelser op og ned.

Flammer i en tønde, gryde eller lignende.

Uafbrudt brug af fågehorn.

Søulykke

Kontakt hvis du er i land

Politiet Tryk 112
SOK direkte 89 43 30 99

Kontakt hvis du er til søs

Kystradiostation
Lyngby radio – VHF Kanal 16
Politiet Tryk 112

SOK direkte 89 43 30 99
VHF/DSC – nødkaldsknap

Der alarmerer

SOK Århus der i samarbejde med RCC Karup leder redningsindsatsen med assistance fra bl.a. andre skibe og fritidsfartøjer, bjærgningsselskaber, fly og helikoptere, kystradiostationer, marinehjemmeværnet, politiet, redningskorps, redningsskibe og -både, Søværnets skibe.

Opmærksomhedssignaler

Hvis et skib uden at være i nød ønsker hjælp eller at få kontakt med andre, kan det ske ved et hvilket som helst signal – bare det ikke kan forveksles med et nødsignal eller søvejsreglernes andre signaler. Signalerne kan gives med signalflag, lys (lygte) eller lyd (fløjte eller tudehorn). Endelig kan der naturligvis tilkaldes assistance over radio (VHF) eller mobiltelefon.

Brand og eksplosion

Brand eller eksplosion hører til de mest alvorlige ulykker, der kan ramme et fartøj og de ombordværende. I næsten alle tilfælde, hvor større fritidsfartøjer totalforliser eller bliver svært beskadiget skyldes det brand eller eksplosion i motorrum, ved kogesteder eller andre tekniske installationer.

Vær derfor opmærksom på følgende:

1. Fejl ved installeringen af motorer, brændstoftanke, rørforbindelser og andre anlæg.
2. Fejlagtig eller mangelfuld reparation og vedligeholdelse af installationerne.
3. Uforsigtighed ved påfyldning af brændstof og dårlig udluftning.

*Jeg kan ikke manøvrere
kontakt mig.*

*Jeg ønsker at komme i
forbindelse med Dem.*

Jeg behøver hjælp.

Jeg behøver lægehjælp.

*Afbryd Deres forhavende og
giv agt på mine signaler.*

*Hvide eller grønne pencilraketter.
Jeg ønsker kontakt.*

Opmærksomhedssignaler som lyd og blink

Det gælder både benzin- og dieselmotorer, flaskegasanlæg og batterier.

Brandbekæmpelse

I alle både bør der være mindst én 2 kg pulverslukker monteret ved førerpladsen. I store motorbåde en 6 kg pulverslukker. Findes der kogeapparater om bord, bør man herudover have en 1 kg eller 2 kg pulverslukker og et brandtæppe i nærheden af dem.

Vær desuden opmærksom på forsikringsbetingelserne for din båd. Og endelig bør både med agterkahyt have yderligere en 2 kg pulverslukker anbragt her.

I tilfælde af brand skal man undgå panik.

- Få alle mand ud i det fri – op på dækket i vindsiden.
- Alle skal have redningsvest på.
- Gør evt. en gummibåd eller redningsflåde klar.
- Smid gasflasker over bord.
- Luk så tæt som muligt til det rum hvor der er brand – ilttilførslen skal begrænses.

- Luk for brændstofføforslen til motoren.
- Tøm ildslukkeren ind i det brandhærgede område, men luk ikke op til rummet mere en højst nødvendigt.
- Tilkald hjælp med nødsignaler.
- Bliv længst muligt om bord.
- Forlad båden til luv (vindsiden).

Hvem står bag?

Det levende Søkort er udarbejdet i et samarbejde mellem:

- Kort & Matrikelstyrelsen
- Dansk Sejlunion
- Farvandsvæsenet
- Søfartsstyrelsen
- Søsportens Sikkerhedsråd

ISBN 87-7866-341-5. Uarbejdet ved Kort & Matrikelstyrelsen 2002

FARVANDSVÆSENET

Søfarts
Styrelsen
Erhvervsministeriet

DANSK
SEJLUNION

Kort & Matrikelstyrelsen

